

УДК 364.3-262.2(477)(045)

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-6-51>**Павлюк Т.І.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і міжнародних відносин
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету***Новак І.Г.***бакалавр
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету***Pavlyuk Tetiana***PhD (economic sciences), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and International Relations
Vinnitsa Institute of Trade Economic of
Kiev National University of Trade and economics***Novak Irina***Bachelor
Vinnitsa Institute of Trade Economic of
Kiev National University of Trade and economics*

РІВЕНЬ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ПРИЧИНИ

POVERTY IN UKRAINE AND ITS CAUSES

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено висвітленню причин бідності в Україні та ефективності дій для її подолання. Актуальність теми визначається високим рівнем бідності населення в нашій країні та неефективною політикою її подолання. На жаль, Україна є найбільш бідною країною Європи, а в світовому рейтингу посідає 123-є місце зі 140 країн за рівнем особистого багатства населення, показник якого на середину 2018 р. становив 1 563 долари. Бідність є не лише соціальною, а й економічною категорією і залежить від таких макроекономічних показників, як обсяг ВВП, рівень безробіття, індекси інфляції та реальної заробітної плати. Нині в Україні спостерігається складна політична ситуація, яка є визначним чинником, що впливає на показник бідності. У статті проведено аналіз основних причин, які безпосередньо впливають на рівень бідності в країні, а також висвітлено заходи щодо її ефективного подолання.

Ключові слова: бідність, інфляція, безробіття, продуктивність праці, заробітна плата, антиінфляційна політика, конкуренція на ринку.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена освещению причин бедности в Украине и эффективности действий для ее преодоления. Актуальность темы определяется высоким уровнем бедности населения в нашей стране и неэффективной политикой ее преодоления. К сожалению, Украина является самой бедной страной Европы, а в мировом рейтинге занимает 123-е место из 140 стран по уровню личного богатства населения, показатель которого на середину 2018 н. составлял 1 563 доллара. Бедность является не только социальной, но и экономической категорией и зависит от таких макроэкономических показателей, как объем ВВП, уровень безработицы, индексы инфляции и реальной заработной платы. В настоящее время в Украине наблюдается сложная политическая ситуация, которая является определяющим фактором, влияющим на показатель бедности. В статье проведен анализ основных причин, которые непосредственно влияют на уровень бедности в стране, а также освещены меры по ее эффективному преодолению.

Ключевые слова: бедность, инфляция, безработица, производительность труда, заработная плата, антиинфляционная политика, конкуренция на рынке.

ANNOTATION

The article is dedicated to highlighting the causes of poverty in Ukraine and how effective it can be. The relevance of the topic is determined by the high level of poverty of the population in our country and the ineffective policy of overcoming it. Not only is poverty a social category, it is also an economic category and depends on such macroeconomic indicators as GDP, unemployment, inflation and real wages, but there are several major causes of high poverty in Ukraine. The main reasons include a complex socio-economic phenomenon, such as unemployment, that is, a large number of economically active population remains unemployed and remunerated for their work. The next component is the indicator of workers' labor activity, that is, labor productivity, which shows how the country's labor resources are used. High morbidity is one of the reasons that has the greatest impact on poverty, because Ukraine is one of the countries with a large number of patients who are unable to perform their work properly. The decisive factor in this is the ecology of our country, which is one of the primary problems after April 26, 1986, that is, a man-made disaster at the Chornobyl NPP. The next group of reasons is demographic, which implies high mortality rates, low birth rates, and sufficiently high divorce rates in the country, which are caused by underemployment, the crisis of payments, low wages, and poorly effective social policies. One of the most important causes of poverty in the country is the standard of living of every Ukrainian who depends on the state and the strategy of building economic life. Unfortunately, the complicated political situation that has unfolded in our country cannot guarantee the full development of the economy and, in particular, the standard of living of each of us. Also, an important factor influencing the poverty rate is education, which is the basis for human development, since only skilled workers provide economic growth. The phenomenon of uneven development of the regions is directly one of the causes of poverty, and its overcoming will be ensured by state-developed action. The article analyzes the actions that will help the country reduce poverty by several times.

Key words: poverty, inflation, unemployment, labor productivity, wages, anti-inflation policy, competition in the market.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Таке явище, як бідність,

існує в усіх країнах світу, навіть найбільш розвинених. Але питання в тому, скільки таких людей, який рівень бідності й чи створила держава умови для виходу з неї, організувавши нові робочі місця. Оскільки поняття бідності є відносним, найкраще його оцінювати, порівнюючи з іншими країнами. ООН, наприклад, оцінює рівень життя у 160 державах світу. В Україні за методикою ООН бідними є понад 60% населення. Це збігається зі звітом МВФ, яким Україну названо найбіднішою країною Європи з найменшою зарплатою. В Україні існує таке ганебне для цивілізованого світу явище, як бідність серед працюючих. Кожен п'ятий працюючий бідний. Середня зарплата в Україні минулого року ледве досягла 264 євро (для порівняння: у Молдові – €324, у Польщі – €1 102, у Німеччині – €3 700). В Україні найвищий рівень експлуатації найманих працівників у Європі. Частка зарплати в собівартості продукції, за даними Національної академії наук, становить лише 6,5%, тоді як у європейських країнах – понад 30%.

Бідність – це соціальне явище, що характеризується відсутністю необхідних матеріальних засобів для того, щоб провадити «нормальне» (відповідно до норм прийнятих суспільством) життя. Дослідження проблем бідності та рівня життя населення в Україні набуває дедалі більшого значення з погляду виявлення соціально вразливих груп населення та створення ефективно діючої соціальної політики, адже, за офіційними даними Державної служби статистики України [1], за межею бідності сьогодні живуть 80% населення країни. ООН установила межу бідності у розмірі 510 доларів на місяць, в Україні ця цифра сягає 300 доларів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Серед учених, які досліджували та продовжують досліджувати рівень бідності та зниження життєвого рівня населення України, слід виділити праці І.М. Бабака, Н.П. Борецької, В.М. Геця, О.А. Грішнєвої, О.Ф. Новікової, Антонюк, І.В. Качалової, Н.С. Власенко, Л.С. Шевченко. У роботах зазначених учених досліджуються як методичні підходи до визначення бідності, так і особливості прояву цього явища в Україні та його наслідки. Не зменшуючи значення робіт вітчизняних науковців, варто зазначити, що проблема бідності в Україні досі невирішена та потребує чіткої систематизації елементів державного регулювання сучасної системи доходів населення країни.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Завданням статті є аналіз причин, що спричиняють високий рівень бідності в Україні, та дослідження методів подолання цього явища.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «бідність» у житті сучасного українця набуло великого значення.

Актуальність цієї теми пов'язана з тим, що Україна – найбідніша країна в Європі, а у світовому рейтингу посіла 123-є місце зі 140 країн за рівнем особистого багатства населення, показник якого на середину 2018 р. становив 1 563 долари. Найближчі сусіди попереду – Непал (2 054 дол.), Камерун (2 282 дол.), Кенія (2 306 дол.) Бангладеш (2 332 дол.), Лесото (2 640 дол.). Позаду в списку – Білорусь (1 563 дол.), Таджикистан (1 364 дол.), Замбія (1 197 дол.), Сирія (1 190 дол.), Малі (1 094 дол.). На першому місці знаходиться Швейцарія з понад 530 тис дол. на одну дорослу людину, далі йдуть Австралія з 411 тис дол. і США з майже 404 тис дол. До десятки також входять Бельгія, Норвегія, Нова Зеландія, Канада, Данія, Сінгапур, Франція. Найгірші позиції в списку зі 140 країн у ДР Конго (331 дол.), Ефіопії (167 дол.) і Малаві (141 дол.).

Бідність є не лише соціальною, а й економічною категорією, а отже, залежить від таких макроекономічних показників, як обсяг ВВП, рівень безробіття, індекси інфляції та реальної заробітної плати. Виділяють декілька груп причин високого рівня бідності в Україні:

1. економічні;
2. соціально-медичні;
3. демографічні;
4. соціально-економічні;
5. освітньо-кваліфікаційні;
6. політичні;
7. регіонально-демографічні (нерівномірний розвиток регіонів).

1. До першої групи відносять економічні причини високого рівня бідності, тобто рівні безробіття, продуктивності праці, низька заробітна плата та неконкурентоспроможність галузі. Безробіття – це складне соціально-економічне явище, за якого частина економічно активного населення не має роботи й заробітку [2, с. 13–15].

Спад української економіки спричинив зростання рівня безробіття серед населення. І хоча темпи відновлення економічної активності демонструють позитивну динаміку (на кінець 2018 р. рівень безробіття становив 10%, а вже на перше півріччя 2019 р. цей показник становив 9,2%), досягти рівня зайнятості хоча б докризового періоду поки що не вдалося. Головною причиною зростання безробіття стало падіння економіки та відповідне зниження фінансових результатів діяльності підприємств. Частина компаній збанкрутіла, а деякі, щоб запобігти витратам, почали знижувати рівень своїх витрат та оптимізувати штат працівників.

Ще одним чинником стало підвищення мінімальної заробітної плати. Це змусило підприємців, які не в змозі збільшити свій фонд оплати праці, перевести працівників на неповний робочий день або взагалі на неформальну зайнятість. Рівень безробіття в Україні в березні 2019 р. скоротився порівняно з лютим на 7,3% і становив 340,7 тис осіб.

Наступний складник – низька заробітна плата. Взагалі заробітна плата – це сума матеріальних благ та послуг, які можна придбати за номінальну зарплату. Станом на 1 січня 2019 р. місячна мінімальна заробітна плата в Україні становить 4 173 грн. Хоча, якщо враховувати витрати на споживання, оплату податків та інших індивідуальних платежів, цієї суми не вистачає простому українцю. З підняттям рівня цін на комунальні послуги, продукти та інші повсякденні справи, рівень бідності в Україні зростає, адже якщо зростає мінімальна заробітна плата, відповідно, зростає й рівень цін.

Продуктивність праці – це показник трудової діяльності працівників, який характеризує кількість продукції, виробленої за одиницю часу, або витрати часу на виробництво одиниці продукції. Якщо ВВП свідчить про те, скільки благ виробляє країна загалом, то продуктивність праці показує, як використовуються її трудові ресурси. В Україні найнижча продуктивність праці з усіх європейських країн [3, с. 31–34]. За індексом продуктивності праці, обчисленим тижневиком на підставі даних МВФ і Міжнародної організації праці для 85 країн, українці посідають 72-е місце. Кожен із працюючих українців приніс нації 16 082 дол. [2]. Лідерами рейтингу виявилися Люксембург (кожен працівник там заробив для країни 192 931 дол.), Сінгапур (129 129 дол.) і Норвегія (101 919 дол.). Найближчими «сусідами» України за показниками ефективності праці є жителі Вірменії (16 762 дол.), Азербайджану (18 456 дол.), Таїланду (14 459 дол.) та Іраку (13 902 дол.). Одним із важливих негативних чинників впливу на рівень продуктивності праці у цілому в економіці України є наявність та розширення тіньових економічних процесів. Тінізація економіки гальмує розширення системи стимулів та процеси державотворення в країні. Рівень тіньової економіки України, за різними статистичними даними, сягає 60–70% від обсягу реального ВВП країни, зокрема в країнах Європи, за даними ООН, вони не сягають 20%.

Також ще однією причиною бідності в країні є неконкурентоспроможність галузі, тобто вітчизняні товари та послуги не спроможні конкурувати на ринку.

2. Наступна група причин – соціально-медичні. До них відносять інвалідність, старіння нації та високий рівень захворюваності. На жаль, інвалідність у сучасному світі – це справжній виклик для людини. Через певні обмежені можливості людям важко вести активну економічну діяльність. Інвалідність в Україні – це міра втрати здоров'я та обмеження життєдіяльності, що перешкоджає або позбавляє конкретну особу здатності чи можливості здійснювати діяльність у спосіб та в межах, що вважаються для особи нормальними залежно від вікових, статевих, соціальних і культурних чинників. У цьому визначенні не враховується той факт, що інвалідність – це проблема су-

спільна, відповідальність за її вирішення лягає на плечі суспільства і держави, а не тільки на людину. Кількість осіб з інвалідністю сьогодні становить близько 6% населення України, на початок року, за даними Державної служби статистики України, ця цифра становила 2 млн 600 тис осіб [1].

Також причиною бідності є високий рівень захворюваності, на жаль, за останні десятиліття кількість хворих зросла в декілька разів. Це супроводжується поганою екологією, для України це одна з найголовніших проблем після техногенної катастрофи 26 квітня 1986 р. – вибуху на Чорнобильській АЕС, що й досі призводить до страшних наслідків і виникнення нових хвороб; значна частина України постраждала від забруднення небезпечними речовинами, зростає кількість хворих на рак, туберкульоз та на інші страшні хвороби, які не дають змоги повноцінно вести економічну діяльність.

3. Наступною групою причин бідності в Україні є демографічна. Останні демографічні тенденції в Україні свідчать, що зростає чисельність народжених і скорочується чисельність померлих, хоча природний спад населення зберігається. Країні потрібні кардинальні заходи для зміни соціально-економічного базису демографічних процесів та їх ментальних основ. Ужитих заходів у галузі соціально-демографічної політики явно недостатньо для повного вирішення демографічних питань. Потрібні подальші зусилля з оптимізації соціально-демографічної політики в Україні. Демографічне зростання України можливе тільки за реального збільшення соціальних інвестицій і підвищення ефективності витрачених коштів на соціально-демографічну політику [4, с. 112–115]. Вирішення демографічної проблеми в Україні вимагає об'єднання всіх реалізованих напрямів політики в спеціальну Національну програму демографічного розвитку з виділенням достатніх коштів і створенням спеціальних органів влади, відповідальних за її реалізацію. Національна програма демографічного розвитку України повинна включати три напрями: «Стимулювання народжуваності, підтримка сім'ї, відповідального материнства і батьківства», «Поліпшення здоров'я і скорочення смертності населення» і «Оптимізація системи розселення, регулювання міграції та стимулювання зайнятості населення», а також заходи організаційного порядку.

Нині в Україні досить високий рівень розлучень (на 1 000 сімейних пар 750 розлучень) [1]. Це спричинено важкою політичною ситуацією в країні, а також економічно-соціальними причинами. Вимушена неповна зайнятість, криза неплатежів, низькі стандарти оплати праці і недосконалість соціальної політики призвели й до критичного матеріального становища сімей, через що виникають конфлікти в сім'ях і призводять здебільшого до розлучень.

4. До соціально-економічної групи причин бідності належить рівень життя українця. Від

держави, її стратегії будування економічного життя, ситуації всередині країни і залежить рівень життя простого українця. Останніми роками соціально-економічна ситуація в Україні докорінно змінила життя населення. Перебудова економічних відносин в умовах спаду виробництва, інфляції, зміни форм власності призвела до різкого зниження рівня життя населення, зменшення його платоспроможності, розшарування суспільства за рівнем доходів, зростання безробіття. Зниження рівня й якості життя населення, недосконалість проведення економічних та політичних реформ, майнові нерівності призводять до загострення соціальних протистоянь у суспільстві.

Низький рівень життя широких верств населення у поєднанні з надмірним – за європейськими стандартами – майновим розшаруванням є чи не основною соціальною проблемою України. Таку невинуватено високу ціну платить суспільство за економічні трансформації. Сучасна наука визначає бідність як «неможливість через брак коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу». Суть цього виразу пояснює те, що внаслідок матеріальних нестатків бідні верстви населення не можуть забезпечити себе необхідними для життєдіяльності елементами, зокрема харчуватися відповідно до місцевих стандартів, не можуть оплачувати житло та комунальні послуги виходячи зі своїх потреб, не можуть лікуватися та відпочивати, забезпечуючи відновлення втраченого через хворобу або перенавантаження здоров'я, не говорячи про щоденні соціальні вигоди – комунікаційні, транспортні послуги, а також необхідну в сьогодишніх умовах належну освіту собі та своїм дітям. Отже, маючи економічне походження, бідність є набагато ширшим явищем, що стосується різноманітних аспектів життя населення, особливо рівня соціального забезпечення українця [5, с. 37].

5. До освітньо-кваліфікаційних причин бідності відносять низький рівень освіти та недостатню професійну підготовку. Освіта є одним із головних ресурсів сучасного суспільства, прогрес якого базується на розбудові системи знань. Рівень та якість здобутої освіти, освітні досягнення населення значною мірою визначають структурно-інноваційні можливості розвитку економіки та багатьох інших сфер, важливих для людського добробуту. Саме тому забезпечення доступності високоякісної освіти впродовж життя як необхідної передумови ефективного функціонування та економічного зростання країни було визнано однією з головних цілей у сфері людського розвитку, сформульованих у Декларації тисячоліття ООН. За умов депопуляції і несприятливих демографічних перспектив, коли скорочуються обсяги власної робочої сили, в Україні актуалізуються нові вимоги до продуктивних сил: зміщення пріоритетів поповнення трудових ресурсів із кількісних на якісні. Нові соціально-економіч-

ні орієнтири, необхідність постійного відтворення й удосконалення кваліфікованої робочої сили вимагають зростаючих капіталовкладень у сферу людського розвитку, зумовлюють потребу у постійній самоосвіті і навчанні впродовж усього життя, підвищенні кваліфікації і професійної підготовки, оволодінні новітніми технологіями відповідно до зростаючих вимог суспільного розвитку. Саме рівень освіти й кваліфікації визначає можливості професійної зайнятості молоді, її конкурентоспроможність на ринку праці, а отже, є важливим чинником рівня економіки і, відповідно, впливає на рівень бідності в країні.

6. До політичної групи причин бідності в країні відносять військові конфлікти та вимушену міграцію. Ці причини найбільш актуальні для України, оскільки вже понад п'ять років триває збройний конфлікт на Сході. Україна не залишилася осторонь світових міграційних процесів. На жаль, події 2014–2019 рр. на Сході та Півдні України, анексія Криму призвели до ситуації, у якій внутрішньо переміщеними особами офіційно вважаються 1 459 226 переселенців із Донбасу та Криму (це за офіційними даними Державної служби статистики України) [1]. Ситуація вимушеної міграції має декілька аспектів:

- економічний – утрата матеріальних благ, фінансова невпевненість;
- правовий – складність у визначеності юридичного статусу у країні-реципієнті, тривалість і стабільність здобуття законного статусу громадянина, правова нерівність із титульним населенням держави;
- психологічний – переживання негативних життєвих подій (утрат, змін, що відбуваються до і під час переселення та у період адаптації до нового суспільства);
- соціально-культурний – соціальні зміни та культурні (етнічні, релігійні тощо) відмінності у новому середовищі, ізоляція;
- політичний – відсутність, до повного набуття громадянства, можливості легального впливу на внутрішню та зовнішню політику держави.

Так, в економічному аспекті у результаті міграційних явищ зазнають суттєвих змін статево-віковий склад, освітньо-професійний рівень населення регіону-донора та регіону-реципієнта. З одного боку, це ліквідація дефіциту робочої сили, підвищення конкурентоздатності, ефективності праці, зростання економічних показників і гальмування інфляції (іноземні працівники більш схильні до накопичення фінансових заощаджень), але, з іншого – посилення конкуренції, зниження якості праці (через низьку компетентність «дешевих» працівників-мігрантів, особливо у разі вимушеної міграції), підвищення навантаження на ринок житлово-побутових послуг, виведення фінансів за кордон (до країни-донора), часто зростання рівня економічної та кримінальної злочинності, міжетнічні конфлікти (за умов відмови мігран-

тів до асиміляції) тощо. Цікавим є й той факт, що існують певні відмінності у розмірі оплати праці мігрантів та місцевого населення.

7. Останньою причиною бідності є нерівномірний розвиток регіонів. Остання світова криза та військовий конфлікт ще більше поглибили асиметрію розвитку регіонів України. Забезпечити їх сталий розвиток лише за допомогою регіональної політики неможливо. Для усунення асиметрії в економічному та соціальному розвитку регіонів необхідно розробити дієві принципи регулювання на державному рівні. При цьому необхідно зазначити, що кожен депресивний регіон має свої причини та особливості депресивності. Базовими диспропорціями регіонального розвитку України є такі:

- у великих містах та переважно промислових районах економічний розвиток відбувається більш динамічно, ніж в аграрних місцевостях;

- мешканці сільських територій отримують нижчу заробітну плату, ніж населення обласних центрів;

- вищий доступ до публічних послуг, інформаційних комунікацій та отримання якісніших послуг має населення великих міст;

- розвиток підприємництва значно ускладнений у віддалених від обласного центру місцевостях;

- навколо великих міст та промислових територій переважно зосереджена розвинена логістична мережа.

Заходи і механізми зниження бідності:

- створення умов для зростання виробництва і, відповідно, для задоволення грошових доходів населення. В умовах збільшення безробіття і нерівномірності розподілу доходів різних соціальних груп населення держава може сприяти підвищенню соціальної відповідальності підприємств шляхом їх залучення до програми освіти, скорочення безробіття та безпритульності, поліпшення умов праці. Розширення купівельної спроможності населення може бути здійснено завдяки підтримці великими корпораціями малого та середнього бізнесу в результаті реалізації проєктів та підрядів, що є джерелом додаткових робочих місць та джерелом доходів населення;

- підтримка мікроекономічної стабільності. Для моніторингу макроекономічних тенденцій та їх аналізу було розроблено спеціальне табло з індикаторами. Сюди закладається набір економічних, фінансових та структурних показників з відповідними пороговими значеннями, що допомагають виявляти макроекономічні дисбаланси. При цьому передбачається можливість за необхідності коригувати показники та їхні порогові значення з тим, щоб урахувати зміни характеру макроекономічних дисбалансів, пов'язаних, зокрема, з розвитком загроз макроекономічній стабільності [6, с. 3–7];

- проведення антиінфляційної політики. Боротьба з некерованою інфляцією є однією з головних проблем державного регулювання цін. Для стримування надмірної інфляції та зменшення її

негативних наслідків уряд здійснює антиінфляційну політику. Антиінфляційна політика – це комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, які спрямовані на боротьбу з надмірною інфляцією. Утілення в життя такої політики потребує від уряду розроблення антиінфляційної програми, яка визначає мету, завдання та способи її реалізації, що залежить від стадії інфляційного процесу, його інтенсивності та інших чинників. Так, завдання боротьби з інфляцією чи обмеження масштабів інфляційних наслідків є різними та потребують різних методів регулювання [7, с. 18–26];

- встановлення мінімального розміру оплати праці. Мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці. Мінімальна заробітна плата в погодинному розмірі застосовується на підприємствах усіх форм власності, а також фізичними особами – підприємцями, які використовують найману працю, якщо ними встановлено погодинну оплату праці із застосуванням нормованих завдань та обліком фактичного робочого часу. Розмір мінімальної заробітної плати переглядається щорічно не рідше одного разу на рік та встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабміну у Законі про Державний бюджет України. Під час обговорення розміру мінімальної зарплати на наступний бюджетний рік ураховуються пропозиції, вироблені шляхом переговорів спільного представницького органу об'єднань профспілок і спільного представницького органу об'єднань організацій роботодавців на національному рівні. Розмір мінімальної заробітної плати не може бути нижче за прожитковий мінімум для працездатних осіб, установлений на відповідний бюджетний рік.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, поняття «бідність» у житті сучасного українця набуло великого значення. Актуальність цієї теми пов'язана з тим, що Україна – найбідніша країна в Європі, а у світовому рейтингу посіла 123-є місце зі 140 країн за рівнем особистого багатства населення, показник якого на середину 2018 р. становив 1 563 долари. Наслідками виникнення бідності в Україні є низький рівень життя, погіршення стану здоров'я, неможливість отримати якісну освіту, військовий конфлікт у державі, демографічна проблема, безробіття, низька продуктивність праці, вимушена міграція, екологічні проблеми, нерівномірний розвиток регіонів. На жаль, бідність неможливо подолати повністю, але за допомогою державних стратегій її рівень можливо зменшити та зберегти певну стабільність у суспільстві. Стратегією прогресивного розвитку, яка виведе Україну з бідності, є пріоритет національних інтересів та інноваційна економічна політика. В Україні найвищий рівень експлуатації найманих працівників в Європі. Частка зарплати у собівартості продукції, за даними Національної академії наук, становить 6,5%, проте у європейських

країнах – понад 30%. Україна багата як трудовими, так і сировинними ресурсами, які можуть допомогти країні подолати економічну кризу і, таким чином, зменшити рівень бідності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.11.2019).
2. Федоренко В.Г., Пінчук Ю.Б. Євроінтеграція, економіка і ринок праці в Україні. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2014. № 1. С. 13–15.
3. Федунчик Л. Ринок праці в Україні: проблеми та напрями їх вирішення. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2016. № 2. С. 31–34.
4. Підгорний А.З. Соціально-демографічна статистика. Одеса, 2017. 422 с.
5. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність : навчальний посібник. Київ : НТУ «КПІ», 2015. С. 37.
6. Дроздова Л. Шляхи подолання абсолютної бідності в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2010. № 8. С. 3–7.
7. Вітер В. Перспективи подолання бідності та зростання добробуту населення України. *Україна: аспекти праці*. 2011. № 6. С. 18–26.

REFERENCES:

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 12.11.2019).
2. Fedorenko V.Gh., Pinchuk Ju.B. (2014) Jevrointeghracija, ekonomika i ryнок praci v Ukraini [European integration, economy and labor market in Ukraine]. *Rynok praci ta zajnjatistj naselennja*, no. 1, pp. 13–15.
3. Fedunychuk L. (2016) Rynok praci v Ukraini: problemy ta naprjamy jikh vyrishennja [The labor market in Ukraine: problems and directions of their solution]. *Rynok praci ta zajnjatistj naselennja*, no. 2, pp. 31–34.
4. Pidghornyj A.Z. (2017) *Socialjno-demoghrfichna statystyka* [Socio-demographic statistics]. Odesa. (in Ukrainian)
5. Okhrimenko O.O., Ivanova T.V. (2015) *Socialjna vidpovidaljnistj* [Social responsibility]. Kiyiv : NTU «KPI». (in Ukrainian)
6. Drozdova L. (2010) Shljakhy podolannja absoljutnoji bidnosti v Ukraini [Ways to Overcome Absolute Poverty in Ukraine]. *Ukrajina: aspekty praci*, no. 8, pp. 3–7.
7. Viter V. (2011) *Perspektyvy podolannja bidnosti ta zrostantnja dobrobutu naselennja Ukrainy* [Perspectives on Overcoming Poverty and Welfare Growth in Ukraine]. *Ukrajina: aspekty praci*, no. 6, pp. 18–26.